

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.22

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18381898>

Удосконалення податкової системи України в умовах воєнного стану

Іванчук Наталія Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та бізнесу,

Національний університет «Острозька академія», м. Острог, Україна,

natalia.ivanchuk@oa.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1818-3269>

Савелькіна Руслана Володимирівна

здобувачка вищої освіти ОС «Бакалавр»,

Національний університет «Острозька академія», м. Острог, Україна,

ruslana.savelkina@oa.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0004-4249-5715>

Прийнято: 11.01.2026 | Опубліковано: 26.01.2026

Анотація. Метою дослідження є визначення напрямів удосконалення податкової системи України в умовах сучасних викликів воєнного стану. **Методи.** На основі горизонтального та вертикального аналізу, розрахунку відносних показників визначено основні бюджетоутворюючі податки, оцінено роль непрямих та прямих податків, досліджено податкове навантаження на макrorівні вітчизняної економіки та зарубіжних країн. **Результати.** Встановлено, що у 2019–2024 рр. податкові надходження були головним джерелом доходів Зведеного бюджету України. Основними бюджетоутворюючими податками були податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток та акцизний податок. Після

повномасштабного вторгнення у 2022 році найбільш суттєво зменшилися надходження акцизного податку, податку на прибуток та податку на додану вартість. При цьому зростання податку на доходи фізичних осіб відбулось за рахунок грошового забезпечення військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу. При цьому податок на доходи фізичних осіб із фонду плати праці у економіці зменшився у зв'язку зі спадом, що супроводжувалось і закономірним скороченням податку на прибуток. Після повномасштабного вторгнення прямі податки перейняли на себе ключову роль у формуванні бюджетних доходів. Перебуваючи в умовах воєнного стану Україна має помірний рівень податкового навантаження порівняно із зарубіжними країнами.

Висновки. Зважаючи на зростання державного боргу в Україні існує потреба у нарощенні податкових надходжень. Податки є основою фінансової самостійності держави і в сучасних умовах неможливо фінансувати воєнні витрати без збільшення податкового навантаження. Хронічний дефіцит бюджету, можливість зниження зовнішньої допомоги в майбутньому, потреби економічного відновлення та соціальні зобов'язання держави – все це вимагає запровадження прогресивного оподаткування з метою реалізації принципу соціальної справедливості. Рекомендовано запровадження прогресивного методу оподаткування при справлянні: податку на доходи фізичних осіб (із заробітної плати, пасивних доходів, спадщини, дарування); податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; екологічного податку. Також доцільно знизити ліміт оподаткування посилок з-за кордону та не збільшувати тиск на виробництво і малий бізнес задля уникнення тінізації економіки.

Ключові слова: податки, доходи бюджету, податкове навантаження, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, акцизний податок.

Improving tax system of Ukraine in terms of martial law

Nataliia Ivanchuk

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance and Business,
The National University of Ostroh Academy, Ostroh, Ukraine,

natalia.ivanchuk@oa.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1818-3269>

Ruslana Savelkina

Bachelor's degree student,
The National University of Ostroh Academy, Ostroh, Ukraine,

ruslana.savelkina@oa.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0004-4249-5715>

Abstract. The aim of the study is to identify directions for improving the tax system of Ukraine under the current challenges of martial law. **Methods.** Based on horizontal and vertical analysis and the calculation of relative indicators, the main revenue-forming taxes have been identified; the role of indirect and direct taxes has been assessed; and the tax burden at the macro level of the domestic economy and in foreign countries has been examined. **Results.** It has been found out that in 2019–2024 tax revenues have been the main source of income for the Consolidated Budget of Ukraine. The key budget-forming taxes have included value added tax, personal income tax, corporate income tax, and excise tax. Following the full-scale invasion in 2022, revenues from excise tax, corporate income tax, and value added tax have decreased most significantly. At the same time, an increase in personal income tax revenues has occurred due to the monetary remuneration of military personnel and rank-and-file and commanding staff. Meanwhile, personal income tax from the wage fund has declined as a result of the economic downturn, which has been

accompanied by a corresponding reduction in corporate income tax revenues. After the full-scale invasion, direct taxes have assumed a key role in the formation of budget revenues. While operating under martial law, Ukraine has maintained a moderate level of tax burden compared to foreign countries. **Conclusions.** Given the growth of public debt in Ukraine, a need to increase tax revenues has emerged. Taxes have constituted the basis of the state's financial independence, and under current conditions it has become impossible to finance military expenditures without increasing tax revenues. Chronic budget deficits, the potential reduction of foreign aid in the future, the needs of economic recovery, and the state's social obligations have required the introduction of progressive taxation in order to implement the principle of social justice. The introduction of a progressive method of taxation has been recommended for the following taxes: personal income tax (on wages, passive income, inheritance, and gifts); tax on real estate other than land plot; and environmental tax. It has also been considered advisable to reduce the tax-free threshold for imported parcels and to avoid increasing pressure on production and small businesses in order to prevent the shadowing of the economy.

Keywords: taxes, budget revenues, tax burden, value added tax, personal income tax, corporate income tax, excise tax.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження податкової системи України зумовлена важливістю її впливу на економічний розвиток держави, підтримку соціальних програм та забезпечення фінансової стабільності. В умовах постійних реформ та змін у законодавстві ефективне функціонування податкової системи набуває особливого значення, адже від неї залежить фінансова спроможність країни. Аналіз сучасного стану та проблем податкової системи України є необхідним для розробки пропозицій щодо її вдосконалення, зокрема в контексті забезпечення стабільних надходжень до бюджету та мінімізації податкових ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню податкової системи України за останні роки присвячено чимало наукових праць. Зокрема О. В. Побережець, М. О. Філатова та Ж. С. Шило дослідили податкову систему України з точки зору оптимальності та запропонували використання прогресивного методу оподаткування доходів фізичних осіб та податку на прибуток [16, с. 136; 21, с. 323].

О. В. Стащук, Р. Ю. Маслов довели, що у питанні обсягів і видів оподаткування важливо досягти рівноваги між потребами бюджету та забезпеченням соціальної справедливості в суспільстві [18, с. 70].

В. Х. Хачатурян, О. М. Науменко, О. О. Науменко, І. Ф. Лобачева значну увагу приділили головним недолікам податкової системи України [20, с. 346–347; 15, с. 397–398; 13, с. 154].

Л. О. Матвійчук, Л. В. Олійник визначили, що стратегічною метою реформ у сфері оподаткування на сучасному етапі розвитку податкової системи держави, має стати перехід від домінування принципу фіскалізму до більш активної реалізації її регулятивного потенціалу в напрямку стимулювання економічного розвитку [14, с. 31].

О. В. Побережець, М. О. Філатова, Т. В. Тучак, А. О. Купріянова дослідили актуальну проблематику впровадження зарубіжного досвіду у податкову систему України [16, с. 136; 19, с. 30].

Р. П. Підлипна, П. П. Гаврилко, К. П. Індус, Л. П. Рибаківа обґрунтували, що бюджетна та податкова система є фундаментальними складовими макроекономічного регулювання, і ефективність фіскальної політики набуває стратегічного значення для збереження економічної стійкості України [4, с. 8].

А. С. Абрамова визначила, що особливо посилює податкову систему нормативно-правове забезпечення та інституційне середовище, яке вибудовує траєкторію розвитку, стратегію і тактику податкових трансформацій на основі системи принципів [1, с. 356].

В. В. Волкова, М. І. Дудник дослідити виклики податкової системи України в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови [6, с. 147].

О. С. Іванишина, О. О. Мискіна, І. І. Блюс, С. О. Криниця розглянули цифровізацію податкової системи як невід'ємну складову сучасного розвитку державного управління та фінансової політики [10, с. 258; 11].

І. О. Крюкова, І. С. Андрющенко, С. В. Руденко дослідили недоліки механізму оподаткування в Україні, визначили основні види податків, які забезпечують надходження податкових потоків держави [12, с. 163].

Напрями реформування, удосконалення податкової системи України запропонували А. Д. Глушко, Я. М. Пиріг, Ж. С. Шило, В. В. Волкова, М. І. Дудник, Л. В. Барабаш [2; 6, с. 147; 7, с. 171; 21, с. 323].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Беручи до уваги високий рівень наукових досліджень податкової системи України, існує потреба у подальших наукових розвідках шляхів реформування податкової системи України в умовах постійних викликів воєнного стану та зростання державного боргу. Важливим є також врахування досвіду зарубіжних країн, оскільки достатні податкові надходження – це вагомий чинник зростання фінансової безпеки держави та зменшення залежності від фінансових запозичень. Потребує подальшого дослідження питання справедливості при справлянні податків, оптимального балансу між фіскальною ефективністю та стимулюючою функцією оподаткування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає у визначенні напрямів удосконалення податкової системи України в умовах сучасних викликів воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети доцільно дослідити основні тенденції формування податкових надходжень в Україні; оцінити роль основних бюджетоутворюючих податків; дослідити податкове навантаження на макрорівні вітчизняної економіки та зарубіжних країн. Це дасть змогу визначити, на які складові податкової системи слід звернути першочергову увагу

та змінювати їх відповідно до існуючих соціально-економічних вимог суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податкова система є важливим елементом будь-якої економіки, оскільки забезпечує акумулювання державних доходів та створює базу для фінансування державних витрат. Відповідно до Податкового кодексу України, податкова система України – це сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковим кодексом порядку [17].

Податкові надходження є одним із ключових джерел формування державних ресурсів, забезпечуючи фінансування соціальних програм, інфраструктурних проєктів, а також витрат на оборону, охорону здоров'я, освіту, соціальну сферу та ін. Їх значення особливо важливе для сталого економічного розвитку, оскільки завдяки їм держава може ефективно виконувати свої функції.

Аналізуючи функціонування податкової системи України доцільно, перш за все, звернути увагу на структуру наповнення Зведеного бюджету України (табл. 1). При цьому варто зазначити, що доходи Державного бюджету згідно з бюджетною класифікацією поділяються на такі структурні складники, як податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти [5].

Таблиця 1

Податкові надходження в системі доходів Зведеного бюджету України за 2019–2024 рр., млрд грн.

Доходи Зведеного бюджету	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Податкові надходження	1070,3	1136,7	1453,8	1343,2	1638,1	2088,3
Неподаткові надходження	212,9	234,4	202,6	368,7	1028,1	1018,0
Доходи від операцій з капіталом	3,1	3,6	3,8	2,9	3,7	5,0
Офіційні трансферти	1,2	1,2	1,4	481,3	434,1	475,4
Цільові фонди	2,4	0,8	0,8	0,5	0,8	1,1
Всього	1289,8	1376,7	1662,3	2196,6	3104,8	3587,8

Джерело: [3].

Згідно з даними таблиці 1, податкові надходження були головною статтею доходів Зведеного бюджету. У 2020 році темп приросту податкових надходжень склав 6,2% у порівнянні із попереднім роком, тоді як у 2021 році – 28%. Однак у 2022 році відбулось зменшення податкових надходжень на 7,6% через складну економічну ситуацію, спричинену повномасштабною війною. Внаслідок військових дій значна кількість підприємств призупинила свою діяльність, знизився обсяг економічної активності, а отже, і обсяги податкових надходжень до бюджету. У 2023 році ситуація частково стабілізувалася, і приріст податкових надходжень склав 22%, що свідчить про поступове покращення умов для наповнення бюджету. Також за 2024 рік податкові надходження збільшилися вже на 27,5%.

Головними чинниками зростання податкових надходжень у 2023–2024 рр. були збільшення податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу; зростання податку на прибуток підприємств за рахунок збільшення декларованих прибутків внаслідок адаптації бізнесу в умовах війни та активізації попиту на продукцію. Також відбулося зростання ПДВ з ввезених на територію України товарів внаслідок поживлення зовнішньо-економічної діяльності та збільшення надходжень акцизного податку за рахунок відновлення оподаткування палива та збільшення акцизу з вироблених тютюнових виробів.

Суттєве збільшення неподаткових надходжень у 2023 році було забезпечене за рахунок власних надходжень бюджетних установ від підприємств, організацій, фізичних осіб для виконання цільових заходів, у тому числі пов'язаних з війною. Також у 2023 році НБУ перерахував до бюджету значну частину свого прибутку до розподілу – 71,8 млрд грн [9].

Водночас, у зв'язку з війною, в 2022–2023 рр. значно зросли надходження офіційних трансфертів від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, які надали Україні суттєву фінансову підтримку для стабілізації економіки та забезпечення функціонування

соціальних інститутів. Ці надходження допомогли компенсувати частину втрат від зниження податкових доходів у 2022 році та забезпечити фінансування основних бюджетних потреб держави.

Всі ці тенденції позначилися на зміні структури доходів Зведеного бюджету України (рис.1). Протягом 2019–2024 рр. структура податкових надходжень у Зведеному бюджеті зазнала змін. Зокрема у 2019–2021 рр. частка податкових надходжень перевищувала 80% від загальних доходів, що свідчило про пріоритетну роль податкових платежів у наповненні бюджету. З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році частка податкових надходжень знизилася до 61,1%, а у 2023 році – до 52,8%. Проте у 2024 році вона досягнула 58,2%, демонструючи поступове відновлення. При цьому за 2022–2024 рр. значно більшу питому вагу почали займати неподаткові джерела доходів та офіційні трансферти, порівняно із періодом до запровадження воєнного стану.

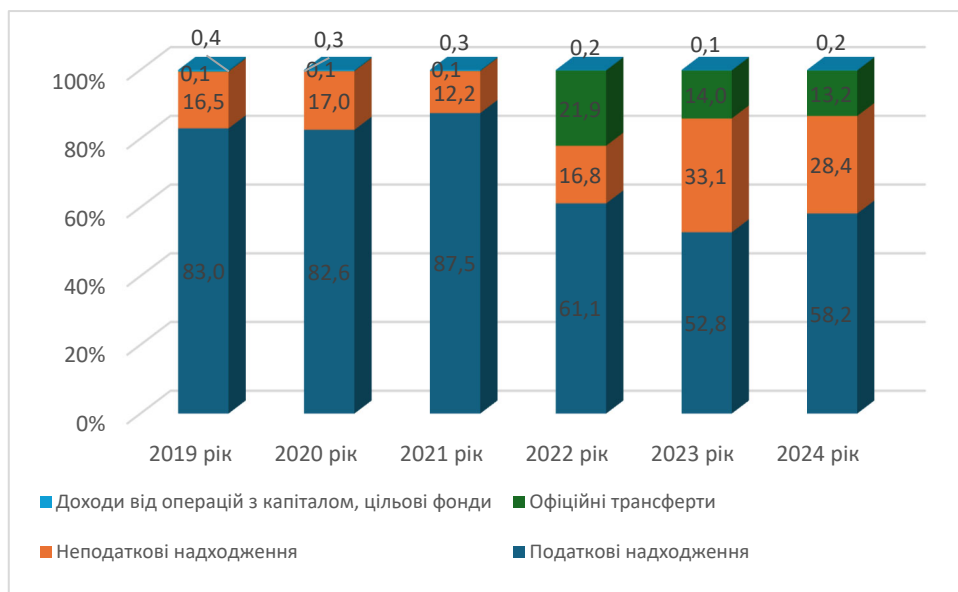

Рис. 1. Структура доходів Зведеного бюджету України у 2019–2024 рр., %
Джерело: розраховано на основі [3].

Податкові надходження формуються за рахунок систем прямого та непрямого оподаткування, які є важливим інструментом формування бюджету держави та регулювання соціально-економічних процесів, що сприяє збалансуванню податкового навантаження та стимулює розвиток економіки.

Поділ податків на прямі та непрямі залежить від форми оподаткування. Прямі податки залежать від доходів, майна платника і масштабів об'єкта оподаткування. А непрямі податки залежать від розміру споживання і додаються як надбавка до ціни товарів чи послуг під час реалізації, що дозволяє уникати прямої прив'язки до доходів чи майна споживача.

Тому доцільно також розглянути структуру податкових надходжень до Зведеного бюджету України в розрізі прямих на непрямих податків (табл. 2).

Таблиця 2

Частка прямих та непрямих податків у податкових надходженнях
Зведеного бюджету України у 2019–2024 рр., %

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Непрямі податки	51,0	51,5	51,9	45,3	49,5	48,9
Прямі податки	49,0	48,5	48,1	54,7	50,5	51,1

Джерело: розраховано на основі [3].

За даними таблиці 2 ми можемо бачити, що за 2019–2021 рр. провідну роль у формуванні податкових надходжень відігравали непрямі податки, питома вага яких становила не менше 51%, тоді як прямих – 49%. У 2022 році після повномасштабного вторгнення прямі податки перейняли на себе ключову роль і їх частка збільшилась до 54,7%. Це було зумовлене зменшенням суми непрямих податків на 19,4%. В наступні роки почалась поступова стабілізація економічної ситуації, активізація зовнішньо-економічної діяльності, внаслідок чого частка прямих податків у 2024 році становила 51,1%, а непрямих – 48,9%. Таким чином, ми бачимо, що після запровадження воєнного стану найбільше погіршення відбулося саме у непрямому оподаткуванні.

Разом із тим, структура непрямих податків суттєво не змінювалась за досліджуваний період (табл. 3). Зокрема найбільшу питому вагу займав податок на додану вартість (ПДВ), яка у 2024 році становила майже 72%.

Акцизний податок займав другу за значенням позицію серед непрямих податків, проте його частка дещо зменшилася з 25,1% у 2019 році до 23,3% у

2024 році. Це було пов'язане з тим, що після 2022 року приріст ПДВ був більш суттєвим за рахунок зовнішньо-економічної діяльності, аніж зростання акцизного податку на пальне та вироблених тютюнових виробів. В цілому ПДВ та акцизний податок формували близько 95% надходжень непрямих податків в Україні за 2019–2024 рр., тоді як мито – близько 5%.

Таблиця 3

Структура надходжень непрямих податків в Україні за 2019–2024 рр.

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Податок на додану вартість	378,7	69,4	400,6	68,5	536,5	71,1	467,0	76,7	580,8	71,6	734,5	71,9
Акцизний податок	137,1	25,1	153,9	26,3	180,3	23,9	115,4	19,0	189,7	23,4	238,2	23,3
Мито	30,1	5,5	30,5	5,2	38,2	5,1	26,2	4,3	40,6	5,0	48,3	4,7
Всього непрямих податків	545,9	100,0	584,9	100,0	755,0	100,0	608,7	100,0	811,1	100,0	1021,0	100,0

Джерело: розраховано на основі [3].

Структура надходжень прямих податків свідчила про те, що найбільшу питому вагу в них займав податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), частка якого становила понад 52%, а за сумою цей податок не знижувався після настання воєнного стану. На другому місці був податок на прибуток, питома вага якого суттєво зросла до 28% у 2024 році. Разом із тим, у 2022 році його сума зменшилась на 20,3%, що було пов'язане із руйнуванням та закриттям підприємств на території, де ведуться воєнні дії, а також зі зниженням прибутковості підприємств. Третє місце займала рентна плата, частка якої за 2019–2024 рр. зменшилась від 9,9 до 5,5% (табл. 4).

В цілому, до основних бюджетоутворюючих податків в Україні слід віднести ПДВ, ПДФО, податок на прибуток та акцизний податок. Після повномасштабного вторгнення у 2022 році найбільш суттєво зменшилися

надходження акцизного податку на 36%, податку на прибуток – на 20,3%, ПДВ – на 13%. Це відбулось внаслідок запровадження тимчасової ставки ПДВ у розмірі 7%, зниження ставки акцизного податку на основні види пального, суттєвого падіння економіки та великих масштабів міграції населення.

Таблиця 4

Структура надходжень прямих податків в Україні за 2019–2024 рр.

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Податок на прибуток	117,3	22,4	118,5	21,5	163,8	23,4	130,6	17,8	159,3	19,3	299,1	28,0
Податок на доходи фізичних осіб	275,5	52,5	295,1	53,5	349,8	50,1	420,7	57,3	496,3	60,0	583,6	54,7
Рентна плата	52,0	9,9	57,1	10,4	89,3	12,8	94,1	12,8	66,3	8,0	59,0	5,5
Екологічний податок	6,1	1,2	5,4	1,0	6,0	0,9	4,9	0,7	5,0	0,6	5,4	0,5
Податок на майно	38,0	7,2	37,4	6,8	43,2	6,2	36,8	5,0	43,8	5,3	50,3	4,7
Єдиний податок	35,3	6,7	38,0	6,9	46,3	6,6	47,2	6,4	55,8	6,7	69,1	6,5
Місцеві збори	0,3	0,1	0,2	0,0	0,4	0,1	0,3	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0
Інші податки	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0
Всього прямих податків	524,5	100,0	551,8	100,0	698,8	100,0	734,5	100,0	826,9	100,0	1067,3	100,0

Джерело: розраховано на основі [3].

При цьому зростання ПДФО на 20,3% у 2022 році було також зумовлене воєнним станом і відбулось внаслідок значного збільшення цього податку з грошового забезпечення військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу. При цьому ПДФО із фонду плати праці зменшився у зв'язку із настанням спаду в економіці, що супроводжувалось і закономірним скороченням податку на прибуток.

У підсумку, важливо відзначити, що податкові платежі, що надходять до Зведеного бюджету, мають вирішальне значення для виконання державою своїх функцій та завдань. Впродовж 2019–2024 рр. податкові надходження в Україні в середньому становили 71% у структурі доходів Зведеного бюджету.

Механізм оподаткування визначає обсяги податкових надходжень та податкове навантаження в державі. У міжнародній практиці найчастіше використовують показник податкового навантаження, який розраховується як відношення податкових надходжень до валового внутрішнього продукту [8, с. 25]. ОЕСР, Євростат до складу податкових надходжень включають також обов'язкові соціальні внески, тоді як Світовий банк не враховує соціальні внески при обчисленні питомої ваги податків у ВВП.

В Україні єдиний соціальний внесок (ЄСВ) на законодавчому рівні не включений до складу податкової системи, проте він має всі ознаки податку, і його доцільно враховувати при визначенні рівня податкового навантаження (табл. 5).

Таблиця 5

Рівень податкового навантаження в Україні у 2019–2024 рр., %

Країни	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Податкові надходження, млрд грн.	1070,3	1136,7	1453,8	1343,2	1638,1	2088,3
Номінальний ВВП, млрд грн.	3974,6	4194,1	5459,6	5191,0	6537,8	7658,7
Надходження ЄСВ, млрд грн.	279,1	300,2	358,0	430,0	489,0	556,0
Рівень податкового навантаження без урахування ЄСВ, %	26,9	27,1	26,6	25,9	25,1	27,3
Рівень податкового навантаження з урахуванням ЄСВ, %	34,0	34,3	33,2	34,2	32,5	34,5

Джерело: розраховано на основі [3; 25, р. 43; 26, р. 36].

Як свідчать наведені дані, рівень податкового навантаження в Україні за 2019–2024 рр. коливався в межах 32,5–34,5%. Єдиний соціальний внесок збільшував рівень податкового навантаження приблизно на одну четверту.

В таблиці 6 наведені дані про рівень податкового навантаження зарубіжних країн, розрахований як частка податків у ВВП із врахуванням соціальних внесків.

Таблиця 6

Рівень податкового навантаження в Україні, країнах Західної Європи і США у 2019–2024 рр., %

Країни	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Україна	34,0	34,3	33,2	34,2	32,5	34,5
ЄС (27 країн)	41,0	41,1	41,2	40,7	39,9	40,4
Бельгія	45,6	45,5	45,5	44,8	44,4	45,1
Болгарія	30,5	30,4	30,7	31,1	30,0	30,5
Чехія	35,4	35,3	34,8	34,1	33,9	35
Данія	48,1	48,1	48,3	42,8	44,7	45,8
Німеччина	41,4	41,3	42,0	41,4	40,1	40,9
Естонія	33,2	33,4	34,1	33,2	34,0	35,5
Ірландія	22,3	20,3	20,9	21,1	22,1	22,4
Греція	41,5	41,3	41,2	42,8	40,6	41,7
Іспанія	35,2	37,3	38,1	37,4	37,1	37,3
Франція	47,3	47,4	46,9	47,7	45,6	45,3
Хорватія	38,6	37,8	36,9	37,4	36,9	38,6
Італія	42,5	42,9	42,5	41,9	41,4	42,6
Кіпр	35,8	35,5	35,6	35,7	37,5	37,6
Латвія	33,0	32,9	32,5	33,3	33,0	35,5
Литва	30,6	31,6	32,3	32,3	32,3	33,3
Люксембург	41,4	40,2	39,8	40,7	41,4	42,7
Угорщина	36,2	35,8	33,7	35,2	35,0	35,3
Мальта	30,8	28,5	28,1	28,7	26,7	29,3
Нідерланди	39,8	40,1	39,6	38,7	39,7	39,4
Австрія	43,5	42,9	44,0	42,4	43,0	43,8
Польща	35,6	36,0	37,2	35	35,9	37,6
Португалія	36,8	37,5	37,4	37,9	37,2	37,1
Румунія	26,7	27,0	27,2	28,2	27,5	28,8
Словенія	38,4	38,4	39,1	38,1	36,8	38,8
Словаччина	34,6	34,6	35,1	35,6	35,4	35,9
Фінляндія	42,6	42,2	43,6	43,5	42,9	42,3
Швеція	43,8	43,3	43,9	43,5	42,6	42,5
Ісландія	34,7	35,6	34,5	35,0	35,9	36,9
Норвегія	40,0	38,9	41,5	43,4	41,8	40,4
Швейцарія	27,8	28,6	27,6	27,0	27,5	27,8
Велика Британія	32,5	32,8	34,4	35,3	35,0	34,4
США	25,1	25,7	26,8	28,0	25,6	25,6

Джерело: розраховано на основі [3; 22; 23, р. 55; 24, р.72; 25, р. 43; 26, р. 36].

Серед досліджуваних 32 зарубіжних країн найвищий рівень податкового навантаження (понад 40%) мали Франція, Данія, Італія, Австрія, Бельгія, Фінляндія, Норвегія, Швеція та Люксембург. Найнижчий рівень (понад 20%, але до 30%) спостерігався в Ірландії, США, Румунії та Швейцарії. А більша половина країн (19) мали рівень податкового навантаження понад 30%, проте менше 40%. До цієї більшості можна віднести і Україну. Також в середньому по ЄС рівень податкового навантаження коливався від 40 до 41,2%. Таким чином, перебуваючи в умовах воєнного стану Україна має помірний рівень податкового навантаження.

Висновки. Основними бюджетоутворюючими податками за 2019–2024 рр. в Україні були ПДВ, ПДФО, податок на прибуток та акцизний податок. Зважаючи на зростання державного боргу в Україні існує потреба у нарощенні податкових надходжень, зростанні рівня податкового навантаження відносно ВВП, що дасть змогу акумулювати додаткові джерела фінансових ресурсів, яких гостро не вистачає. Податки є основою фінансової самостійності держави і в сучасних умовах неможливо фінансувати воєнні витрати без збільшення податкових надходжень. Хронічний дефіцит бюджету, можливість зниження зовнішньої допомоги в майбутньому, потреби економічного відновлення та соціальні зобов'язання держави – все це вимагає запровадження прогресивного оподаткування з метою реалізації принципу соціальної справедливості.

Рекомендуємо запровадження прогресивного методу оподаткування при справлянні: податку на доходи фізичних осіб (із заробітної плати, пасивних доходів, спадщини, дарування); податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; екологічного податку.

Також потрібно знизити ліміт оподаткування посилок з-за кордону. При цьому не слід здійснювати тиск на виробництво та малий бізнес, щоб не збільшувати стимули для тінізації економіки. Ефективне вирішення проблеми тінізації можливе через комплексний підхід, який включає усунення чинників, що стимулюють тіньову діяльність, створення сприятливих умов для роботи

легального бізнесу, впровадження ефективних податкових стимулів, удосконалення механізмів виявлення ухилення від сплати податків і посилення відповідальності за тіньову діяльність.

Подальші дослідження слід спрямовувати на розробку ставок прогресивного оподаткування та визначення його потенціалу.

Список використаних джерел

1. Абрамова А. С. Теоретичні положення щодо обґрунтування сутності поняття «податкова система». *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 1(41). С. 351–358. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-351-358](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-351-358).

2. Барабаш Л. В. Податкова система України: сучасні аспекти функціонування та напрями оптимізації. *Review of Transport Economics and Management*. 2024. № 11(27). С. 99–106. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2024/304090>.

3. Бюджет. Open Budget : офіційний державний вебпортал. URL: <https://openbudget.gov.ua/about-portal>.

4. Підлипна Р. П., Гаврилко П. П., Індус К. П., Рибаківа Л. П. Бюджетна та податкова системи як складові єдиної концепції макроекономічного регулювання. *Академічні візії*. 2025. № 39. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1736>.

5. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

6. Волкова В. В., Дудник М. І. Проблеми функціонування сучасної податкової системи України. *Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України : праці III Всеукр. наук.-практ. конф.* Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2025. С. 145–147. URL: <https://japfd.donnu.edu.ua/article/view/17693/17584#page=151>.

7. Глушко А. Д., Пиріг Я. М. Податкова реформа в Україні: виклики та перспективні напрями реалізації. *Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., 27 квіт. 2023 р.* Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2023. С. 170–172. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/12651>.
8. Живко З. Б., Родченко С. С. Податкове навантаження: сутність, методи вимірювання та оцінка рівня. *Економічний простір*. 2020. № 158. С. 23–27. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3371>.
9. Затверджено консолідовану фінансову звітність Національного банку України за 2022 рік та розподіл прибутку. *Національний банк України : офіційний вебсайт*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zatverdjeno-konsolidovanu-finansovu-zvitnist-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik-ta-rozpodil-pributku>.
10. Іванишина О. С., Мискіна О. О., Блюс І. І. Цифровізація податкової системи України: виклики та можливості. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2025. № 52. С. 255–260. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/23.05.2025/40>.
11. Криниця С. О. Цифрова трансформація податкової та митної систем: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15165120>.
12. Крюкова І. О., Андрющенко І. С., Руденко С. В. Сучасні виклики і завдання для податкової системи України у контексті сталого розвитку. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 19. С. 158–165. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.19>.
13. Лобачева І. Ф. Податкові системи зарубіжних країн та України. *Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України : праці III Всеукр. наук.-практ. конф.* Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2025. С. 151–154. URL: <https://japfd.donnu.edu.ua/article/view/17693/17584#page=151>.

14. Матвійчук Л. О., Олійник Л. В. Трансформація податкової системи України: нові виклики для бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 11. С. 31–36. URL: <https://elar.khmnpu.edu.ua/handle/123456789/16842>.

15. Науменко О. М., Науменко О. О. Податкова система України: виклики, недоліки та способи реформування. *Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф., 26 лют. 2025 р.* Ірпінь, 2025. С. 396–398. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/46847/181228.pdf>.

16. Побережець О. В., Філатова М. О. Ефективна податкова система як фактор розвитку інноваційних процесів у державі: досвід Фінляндії та України. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Т. 22, вип. 2(54). С. 129–138. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.2\(54\).297337](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.2(54).297337).

17. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (ред. чинна). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

18. Стащук О. В., Маслов Р. Ю. Податкова система України та країн Європейського Союзу: порівняльний аспект. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. № 3. С. 65–72. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-03-65-72>.

19. Тучак Т. В., Купріянова А. О. Податкова система країн ЄС та її роль у досягненні сталого розвитку: рекомендації для України. *Research in Science, Technology and Economics : матеріали 3rd International Scientific and Practical Conference (May 28–30, 2025)*. С. 27–30. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2025/05/Luxembourg_Luxembourg_28.05.25.pdf.

20. Хачатурян В. Х. Податкова система в Україні та її адаптація до умов воєнного стану. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 342–348. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.45>.

21. Шило Ж. С. Податкова система України в умовах дії воєнного стану: недоліки та перспективи. *Вісник Національного університету водного*

господарства та природокористування. 2024. Т. 1, № 105. С. 317–327. DOI:
<https://doi.org/10.31713/ve1202429>.

22. Main national accounts tax aggregates. *Eurostat : official website*. URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_taxag/default/table?lang=en.

23. Revenue Statistics 2025: Disentangling Personal Income Tax Revenue in
OECD Countries. Paris : OECD Publishing, 2025. URL:
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/12/revenue-statistics-2025_07ca0a8e/3a264267-en.pdf.

24. Revenue Statistics 2023: Tax Revenue Buoyancy in OECD Countries
1965–2022. Paris : OECD Publishing, 2023. URL:
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/revenue-statistics-2023_6ee814f4/9d0453d5-en.pdf.

25. Ukraine. Eighth review under the extended arrangement under the
extended fund facility. *IMF Country Report*. 2025. No. 25/156. Washington, DC :
International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2025/english/1ukrea2025002-print-pdf.pdf>.

26. Ukraine. First review under the stand-by arrangement. *IMF Country
Report*. 2021. No. 21/250. Washington, DC : International Monetary Fund. URL:
<https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2021/english/1ukrea2021001.pdf>.